

Suomalaisten viljelijöiden yrittäjä-identiteetti 2001 ja 2006

Hannu T. Vesala¹⁾ & Kari Mikko Vesala²⁾

¹⁾ *MTT Taloustutkimus, Luutnantintie 13, 00410 Helsinki, hannu.vesala@mtt.fi*

²⁾ *Helsingin Yliopisto, Sosiaalipsykologian laitos; kvesala@mappi.helsinki.fi*

Maatalouden ja laajemmin maaseudun käynnissä oleva rakennemuutos asettaa maanviljelijöille uudenlaisia haasteita. EU:n maaseutupolitiikassa korostetaan toisaalta maatalouden kilpailukyvyen kehittämistä ja toisaalta maanviljelijöiden roolia maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitäjänä. Yrittäjyys ja yrittäjämäisyys nähdään keinona vastata haasteisiin. Maanviljelijöitä kannustetaan laajentamaan toimintaansa alkutuotannosta myös muuhun yritystoimintaan. Maatalouden kilpailukyvyen kehittäminen edellyttää yrittäjämäistä maatalouden harjoittamista.

Tässä tutkimuksessa maanviljelijöiden yrittäjämäisyyttä tarkastellaan sosiaalipsykologisesta näkökulmasta yrittäjäidentiteetin käsitteen kautta. Identiteetti voidaan nähdä vastauksena kysymykseen ”Kuka minä olen?”. Olennaista on identiteetin moninaisuus: ihmiset voivat määrittää itsensä monilla ja monen tasoilla ulottuvuuksilla, jolloin heillä on useita identiteettejä. Oletuksena on, että itsen määrittäminen esim. yrittäjäksi tai tuottajaksi samalla merkitsee myös sitä, että henkilö tunnistaa myös tähän rooliin liittyvät toimintaodotukset.

Aikaisempien tutkimusten välittämä kuva maanviljelijöiden identiteetistä on jossain määrin ristiriitainen. Osassa tutkimuksista saatujen tulosten mukaan perinteiset tuottaja- ja talonpoikaisidentiteetit ovat edelleen vallitsevia. Toisaalta on myös tutkimuksia, joiden mukaan perinteinen maatalouskulttuuri on muuttumassa ja uudentyyppiset identiteetit, kuten yrittäjä-identiteetti, ovat nousemassa esiin, erityisesti nuorempien maanviljelijöiden keskuudessa. Useissa tutkimuksissa nähdään myös yrittäjämäisyys tai yrittäjyys vastakohtaiseksi perinteiselle tuottaja-identiteetille ja talonpoikaisille arvoille, niin että tämä vastakohtaisuus estää viljelijöitä omaksumasta yrittäjä-identiteettiä (tai muita ei-perinteisiä identiteettejä). Identiteettiä on tutkittu useimmiten laadullisilla menetelmillä tai pienillä näytteillä määrällisesti, joten ei ole olemassa riittävästi tietoa siitä, missä määrin viljelijät määrittävät itsensä yrittäjiksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, missä määrin suomalaiset viljelijät identifioivat itsensä yrittäjiksi ja tuottajiksi.

Aineisto ja menetelmät. Empiirisenä aineistona käytetään kahta, vuosina 2001 ja 2006 kerättyä kyselylomakeaineistoa. Kummassakin aineistossa vastaajina olivat maaseutuyrittäjät, jotka koostuivat kolmesta ryhmästä (suluissa vastaajien määrät vuosina 2001 ja 2006): 1) tavanomaisista viljelijöistä (n= 235 ja 271); 2) monialaisista viljelijöistä, joilla oli alkutuotannon lisäksi muuta yritystoimintaa (n= 663 ja 469) ja 3) maaseutuyrittäjistä, jotka harjoittivat muuta yritystoimintaa kuin maataloutta (n=195 ja 131). Identiteettiä mitattiin kysymyssarjalla, jossa vastaajan tuli arvioida sitä, miten osuvia määreet (”Olen yrittäjä / ammatinharjoittaja / tuottaja / palkkatyöntekijä / yritysjohtaja”) vastaajan omalla kohdalla ovat käyttäen asteikkoa yhdestä viiteen (1= ei lainkaan osuva; 5 = erittäin osuva).

Tulokset. Kummassakin aineistossa saatiin olennaisesti samat tulokset. Tavanomaisista viljelijöistä 90% koki määreen tuottaja itseään ainakin jossain määrin kuvaavaksi, monialaisista 75% ja yrittäjistä viidennes. Vastaavasti ¾ viljelijöistä koki yrittäjä-määreen itseä ainakin jossain määrin kuvaavaksi, monialaisista ja yrittäjistä lähes 90 %. Yrittäjäidentiteetti oli vahvempi nuoremmilla viljelijöillä ja niillä monialaisilla, joilla muuta yritystoimintaa oli suhteessa enemmän kuin maataloutta, sekä niillä viljelijöillä jotka eivät käyneet palkkatyössä. Tuottaja-identiteetti oli yhteydessä sekä tuotantosuuntaan, yritystoiminnan kokoon että palkkatyössä käymiseen.

Asiasanat: Identiteetti, yrittäjyys, monialaiset maanviljelijät